

ПАРККЕ САЯЖАТКА ШЫГЫ

Енді аңсап күткен жорыққада да шығуға болады.
Осы оп-опай ережелерді сактап, серуенин ләззат
алатыныңызға және ұлттық парктерді
сақтайтыныңызға кәміл сенеміз.

**Паркке келушілер – оның ең жақсы
корғаушылары!**

Сіздерге тамаша демалыс тілейміз!

**Издан при финансовой поддержке Фонда
«Институт открытого общества», Венгрия.**

© «Зеленое спасение» экологиялық қоғамы, 2010

© Суретшісі – Е.Панюкова, 2014

Казахстан Республикасы,
050000, Алматы к.,
Шағабұтдинов көш., 58, 28 пәт.
Тел.+7 (727) 234-17-60, 253-62-56.
E-mail: grsalmati@mail.ru.
Сайт: www.greensalvation.org.

Таралымы: 1000 дана.

Жас саяхатшылар!

Ұлттық паркте серуендеу – эсем табигат әлеміне саяхатқа шығу жарқыраған, жарық күнмен, шексіз аспанмен, ғажайып андармен және құстармен, ғулдермен және ағаштармен сырласу әрі тамашалау. Ұлттық паркте сіз сан түрлі айрықша және тылсым көреметтерді көресіз.

Серуенге шығу алдында Табиғатпен кездесуге дайын болу мәнізды.

Құдышетті табиғат, өзіңе деген құрметтім мен сүйіспеншілігімді білдіремін! Мен Сені ренжітпеймін, Сені аялайтын жолдасың болғым келеді. Мен Сенің бөлшегінмін, сондыктан Сенімен егізбін.

Ұлттық паркте серуендеу сіздерге тек жақсы әсер егуі үшін бірқатар өте онай ережелерді білу және сактау қажет.

Қауіпсіздік негіздері

Жорыққа шыққанда парктің картасымен жақсылап танысыңыз. Мүмкіндігінде карай бағдарды таңдаңыз. Ауа райын алдын ала біліңіз!

Егер жолда ауа райы нашарлап кетсе, үйге қайтыңыз, немесе қауіпсіз жерді панаңыз: өзен арналарынан және таудың тік баурайларынан қашығырак болыңыз.

Күн күркіреген кезде жалғыз тұрған ағаштардан аулақ болыңыз – оларға жай түсіу мүмкін.

Паркте қауіпті андар мен жәндіктердің бар екенін есте сактаңыз. Мысалы, көктемде және жаз басында кенелер өте қауіпті болады. Егер сіз кene эңцефалитіне қарсы егілмеген болсаңыз, бұл мерзімде қала сыртына серуенге шықпағаныңыз дұрыс.

Жабайы андарды тамақтандырманыз. Олардың балаларымен ойнамаңыз. Мазасы кеткен ата-аналары сізге бас салуы мүмкін. Таныс емес шөп, ғүл, жидек пен саңырауқұлақ улы болуы мүмкін. Абай болыңыз. Мысалы, теріде коркынышты қүйіктер қалдыратын қүймесгүл, бірінші қарағанда зияны жок әдемі ғүл болып көрінеді.

Ортті байқасаңыз, оны өз күшінізben өшіруге талпынбаңыз, парк әкімшілігіне, орманшыға, қорықшыға ол туралы хабарлаңыз. Кездескен адамдардың берінен көрініңіз.

Жолдағы көшкін қауіпті бар жерлерді екі-үш адамнан тұратын топтарға бөлініп тез етіп кеткен жөн. Жақындаң келе жатқан селдің гүрілін естісіңіз, тәменге емес, баураймен жоғары қарай жүгіру керек!

Не болса да бірге жүріңіз, ешкімге де қалып қоюға немесе озып кетуге мүмкіндік берменіз.

Зардал шеккен адамдарға алғашқы көмек көрсетуді үйреніңіз, бірақ біреу өзін жайсыз сезінсе немесе ауырып қалса, үйге қайтқан дұрыс.

Паркке кірер алдында өрт сөндіру және құтқару қызметтімен қалай байланысуға болатынын біліп алыңыз.

Паркте ерекше ережелер!

Мұнда:

-бұталар мен ағаштарды шабуға және сындыруға;

-ағаштарға, тастарға, жартастарға және т.б. жазу – сынуга;

-гербарий жинауға;

-гүлдерді, жеміс-жидекті, дәрілік өсімдіктерді және санырауқұлактарды коммерциялық мақсаттан жинауға;

-жәндіктерді аулауға;

-аңшылыққа;

-археологиялық материалды жинауға тиым салынады.

Велосипед, шанғы және шананы тек арнайы жерлерде ғана тебуге болады.

Бірақ...

Кокысты қалдырмау керек. Ол өте көпке шыдайды. Шыны мен пластик – бұлар мәнгі дерлік сақталады, консерв банкалары көп жылдар бойы шіриді. Кокысты қалдыру арқылы, сіз бұнымен адамдар мен жануарларға қауіп төндіресіз.

Үйге кайтар алдында пакетке көзіңізге түскен «бөтөн» кокысты да жинай салыңыз.

Құттықтаймыз! Бұл сіздің табиғатты қорғауга коскан қомакты үлесініз.

Жоръшқа жиналғанда...

Тек кәжетті заттарды ғана алыңыздар. Артық бір түйір кәмпитеттің өзі де жорық – саяхатта бірнеше сағаттан кейін ауырлап кетеді. Спорт киімін киіңіз. Жаңа аяқ киім мұндан жорықта ыңғайсыз болады.

Бінгайлы рюкзакке келесі заттарды салуды ұмытпаңыз:

- дәрі қобдишасы;
- жылды киім (кеудеше, шұлық, жаңбыр өткізбейтін күрте), өйткені жазда да ауа райы, әсіресе тауда, өте құбылмалы;
- күннен қорғайтын көзілдірік пен крем және күн көзінен сақтайтын бас киім;
- жеңіл қораптардағы құнарлы азық (шоколад, кептірілген жемістер);
- сусындар (қыста ыстық шәй өте жақсы болады).

Қоқыс салатын пакет, қалақша және дәретхана қағазын ала жүріңіз.

Дұрыс жүрудің сүрье

Жол жүрудің басында туристердің бәрі де өте қатты шөлдейді. Шыдамдылық танытып, аялдайтын орынға жеткенше еш нәрсе ішпеніз.

Екінші деміңдің ашылғанша, бекенниң желісіне салмаңыз. Ауызбен емес, мұрынмен демалатындаң жылдамдықпен жүру керек.

Әдетте жорыктың алдында..., ең мықты қатысуышы емес, ең әлсіз жүреді. Оған бүкіл топтың қарқыны бағынады. Шерудің соңында тәжірибелі турист жүру керек, ол жүрісті бағыттайты және бақылап отырады. Қатысуышылардың бәрі көз алдында болатындаң кішігірім топтармен жүрген жақсы болады.

Бұрын салынған соқпақ жолдармен журуге тырысыныз. Бұл соқпақтарды жол билетін адамдар салған болса, тіпті жақсы. Егер сіз, мысалы, суырдың ізімен жүрсөніз, аяғыңыз оның ініне түсіп кетуі мүмкін. Ал таутекенің жолы сізді тіпті құзға әкеп тіреуі мүмкін.

Ақырын сөйленең, табиғаттың дыбыстарына құлак салыңыз, жануарларды бақылаңыз.

Қасынызда итіңіз болса, оны жабайы андардың мазасын алмау үшін ұзын қарғы бауда ұстаңыз.

Сіз тапқан қызықты табиғи нысандарды басқалар да кере алу үшін, оларды өз орындарында қалдырыңыз. Жаңа әсерлермен болісудің ең жақсы жолы – фото, видео немесе сіз салған сурет!

Алақай, аялдау!

Аялдайтын орынды тандау – аса жауапты міндет. Тік жарлардан алысырақ болыңыз – әйтпесе көшкінге ілесіп кетуіңіз мүмкін! Жалғыз тұрган ағаштардан, жартастар мен тас түскен жерлерден де әрмен отырыңыз. Өзендердің жағалары, кеүіп кеткен арналар өте әдемі болады, бірақ олар қауіпті де болуы мүмкін.

Ақыры, су ішуге де болады! Ауыз суды бұлақтың таза екенін көргеннен соң ғана алыңыз.

Алаудың жанында жылынып отыру қандай керемет! Отты рүқсат етілген жерде жағыңыз, және де оны бұрынғы орнында жаққан дұрыс, бірақ ағаштардың түбінде емес және қалың шөп арасында емес. Жерге түскен күрғақ бұтақтар – шемшекті пайдаланыңыз. Ағаштарды, олар қурап қалған болса да, шаппаңыз және сындырманыңыз. Олардың үстінде жабайы аралардың ұялары болуы мүмкін... Қоқыстың жақпаңыз.

Кетер алдында отты өшіріңіз, оған су құйыңыз немесе қармен жауып тастаңыз.

Сөндірілмеген оттың салдарынан сан ғасырлық ағаштардың отқа оранып, мындаған тірі жандіктердің өртенип кетуі мүмкін екенін естен шығарманыздар!

Дәретке отыру үшін шұңқыр қазып, оны сосын топырақпен жауып кетіңіз.

